

Сучасні психологічні та педагогічні методи навчання

Музичко Л.В.

*доцент кафедри педагогіки та психології
Київського національного економічного університету*

Імені Вадима Гетьмана

М.Київ, Україна

Бородієнко О.В.

*докторант Інституту професійно-технічної освіти
Національної академії педагогічних наук України*

М.Київ, Україна

ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ: МІСЦЕ ІНСТРУМЕНТІВ КОУЧИНГУ

Сучасна вища освіта України переживає період суттєвих змін, які стосуються її основних аспектів. Ця умова зумовлює необхідність змін у реалізації навчальної діяльності, які забезпечать її вихід на якісно вищий рівень. Як доречно зазначає Т.Борова: «Підвищення інноваційної активності суб'єктів освітньої діяльності, підтримання інтелектуального капіталу вищого навчального закладу, творчого потенціалу молодих та креативних кадрів є необхідними умовами роботи під час змін». Розглядаючи дидактичні засади освітніх процесів у вищій школі стає очевидним, що акценти при вивченні навчальних дисциплін переносяться на сам процес пізнання, ефективність якого залежить не тільки від пізнавальної активності студента, але і від форм проведення навчального заняття. Проблема проектування в освітньому середовищі в останні роки привертає все більшу увагу дослідників і практиків і розглядається у двох основних аспектах: соціально-педагогічному (О. Генисаретський, З. Мазур, О. Прикот, В. Радіонов) та дидактичному (В. Безрукова, В. Монахов, Г. Муравйова, Н. Суртаєва).

Технологія проектування навчального заняття займає важливе місце в процесі їхньої дидактичної розробки, оскільки є сукупністю процедур підготовчої діяльності викладача, які обумовлюють цілеспрямований розвиток основних сфер особистості студента шляхом оволодіння ним загальнолюдської культурою, здобуття первинного фахового досвіду в спеціально сформованому навчальному середовищі. Сьогодні вже не викликає сумніву той факт, що майже будь-яка перетворююча та (або) творча діяльність людини може і повинна спиратися на методологію проектування або її окремі процедури. Коли ми говоримо про особистісний розвиток студента в процесі виконання ним навчально-професійної діяльності, що заснований на рефлексії здобутків, оцінці результатів, усвідомленні власного потенціалу, тоді, власне, і йдеться про його творчу та перетворювальну діяльність, спрямовану на самовдосконалення.

Методологія проектування в останні десятиліття отримала значного розвитку, ввібравши в себе сукупність процедур постановки завдань, генерації варіантів їхнього вирішення, вибору, оптимізації, прийняття рішень тощо. Водночас, вимоги сучасності створюють нові виклики системі освіти – підвищення ефективності навчально-виховного процесу за рахунок дієвих засобів здобуття особою бажаного досвіду, розвитку її особистості, що є пріоритетним напрямком в освіті. Таким потенціалом наділений коучинг, який виступає новою технологією в освіті.

Коучинг у вищій школі є таким напрямом в педагогічній науці і практиці, в основу якого покладено ідею формулювання і максимально продуктивного досягнення мети шляхом залучення внутрішнього потенціалу студента, засвоєння дієвих способів отримання результату, розвитку і вдосконалення необхідних для цього здібностей та вмінь.

Парадигма коучингу як стилю навчальної взаємодії ґрунтується на певних препозиціях, серед яких доцільно виокремити такі:

- люди змінюються лише в тоді, коли мають потребу і готові до цього;
- переконання щодо власних можливостей пов'язані з нашими реальними досягненнями;
- наше бачення успіху безпосередньо впливає на досягнення;
- потенціал особи обмежується рамками її переконань;
- люди вчаться лише тоді, коли дійсно залучені в процес;
- ми можемо вчитися за допомогою всього, що робимо, водночас, навчання відбувається лише тоді, коли ми мислимо і будуємо плани на майбутнє.
- для того щоб допомагати іншим, ми повинні безперервно прогресувати самі.

Вочевидь, що коучинг є виявом особливих взаємин між викладачем і студентами. Сутність цих стосунків у тому, що викладач ефективно організовує процес пошуку студентами кращих відповідей на широке коло запитань, що їх цікавлять. Коуч-викладач допомагає студентам розвиватися, виробляти нові вміння і досягати високих результатів у своєму навчанні і закладає підвалини до успішного виконання майбутньої професії. Він сприяє вдосконаленню і максимально ефективному використанню особистісних якостей студентів, про які більшість з них або не здогадується, або з різних причин не використовує у якості підґрунтя для руху вперед. Також йдеться про стимулювання студентів до більш глибокого усвідомлення власних цілей, ресурсів і обмежень, а також допомогу у визначенні напрямку розвитку особистості загалом і професійного розвитку зокрема.

Отже, реалізація зазначених освітніх цілей на рівні конкретної педагогічної діяльності викладача є високо ефективною у разі використання інструментів коучингу. Ця умова повинна братися до уваги ще на етапі підготовки до заняття.

При проектуванні навчального заняття важливо віднайти можливість реалізації коучинг-підходу з метою підвищення його результативності. Викладачеві потрібно так спроектувати заняття, щоб він мав можливість реалізувати основні кроки своєї коучингової діяльності, а саме:

- ✓ встановлення партнерських взаємин зі студентами;
- ✓ спільне визначення конкретної мети та постановка завдань для її досягнення;
- ✓ дослідження поточної ситуації чи проблеми, що може виявитися в ній;
- ✓ визначення внутрішніх і зовнішніх перешкод на шляху до досягнення результату;
- ✓ усвідомлення особистісної цінності бажаного результату;
- ✓ визначення мотивуючих факторів досягнення результату;
- ✓ пошук і аналіз можливостей для подолання труднощів (зовнішніх і внутрішніх бар'єрів) у вирішенні проблеми;
- ✓ вибір конкретного варіанту дій і складання плану дій;
- ✓ домовленість про те, що конкретно повинно бути зроблено і у які терміни для досягнення висунутих цілей.

Для забезпечення зазначеного вище можна застосовувати різноманітні процедури з арсеналу методів та прийомів коучингу. Наприклад, застосування різних рівнів слухання допоможе реалізувати принцип партнерства у коучингу. Будь-яке заняття має починатися з того, що студент має визначити власні цілі на ньому. Він має чітко усвідомлювати, що конкретно хоче отримати від кожного заняття, та якого результату прагне досягти. Для цього викладач може поставити низку запитань: Чого ти чекаєш від заняття? Що б ти хотів встигнути зробити за час заняття? Щоб було для

тебе найкориснішим на занятті? Яка головна ціль заняття? Яких проміжних цілей бажано досягти в процесі досягнення головної мети? Окрім запитань, які є основним інструментом коучингу, можуть застосовуватися технології формулювання розумних цілей SMART/SMARTER. Дослідження поточної ситуації чи проблеми можливо здійснювати за допомогою таких інструментів як колесо життєвого балансу (та різноманітних його модифікацій), шкалювання, моделі GROW, визначення особистих пріоритетів. Ідентифікація особистісної цінності результату можливе внаслідок психолінгвістичного аналізу висловлювань студента.

Визначення мотивуючих факторів досягнення результату є дієвим засобом активації внутрішнього ресурсу, який слугує підґрунтям досягнення поставлених студентом цілей. Коучинг також вирішує проблему відсутності мотивації. Основна особливість і відмінність коучингу полягає у сприянні тому, щоб особа сама навчилася, а не навчати її. Без особистої зацікавленості студента в навчанні коучинг втрачає будь-який сенс, адже власна мотивація студента є основою коучингу та запорукою досягнення поставлених цілей. У процесі пошуку і аналізу можливостей для подолання труднощів, які можуть проявитися у якості зовнішніх та внутрішніх бар'єрів у вирішенні проблеми, гарні результати досягаються при використанні T-моделі.

Слід також зазначити, що кожне наступне заняття в стилі коучингу доцільно завжди починається з отримання відповідей на запитання: Що зроблено? Що вдалося? Що можна було б зробити краще? Окреслена вимога відкриває ще одну важливу технологічну можливість коучингу – використання відповідної моделі зворотного зв'язку. Йдеться, власне, не про оцінку отриманого студентом результату, що певною мірою відповідає/не відповідає еталонному образу, а про визначення сильних сторін студента у досягненні цього результату та встановлення його обмежень, що не дали можливості отримати бажане. Подальший пошук ресурсів є кроком до вдосконалення і дійсного навчання студента більш досконалим способом дій, що підвищують ефективність його діяльності.

